

9. Кужева, С. Н. Управление изменениями [Текст]: уч. пос. / С. Н. Кужева. – Омск: Изд-во Ом. гос. ун-та, 2011. – С. 68.

10. Kwak, M. Maximizing Value through Diversification [Text] / M. Kwak // MIT Sloan Management Review. – 2002.

11. Алексєнко, Т. Ф. Біла книга національної освіти України [Текст] / Т. Ф. Алексєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Інформ. Системи, 2010. – 342 с.

12. Приходченко, К. І. Характеристика різнобічних якостей освітнього середовища. Ч. 2 [Текст]: зб. наук. пр. / К. І. Приходченко. – Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010 – 305 с.

References

1. Antonova, O. Je. (2011). Proektuvannja osvithn'ogo seredovyshha VNZ jak chynnyka rozvytku obdarovanosti studentiv. Teorija i praktyka pidgotovky majbutnih uchyteliv do pedagogichnoi' dii'. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 123–127.

2. Bratko, M. V. (2013). Sutnisnij zmist ponjattja «Osvitnje seredovyshhe vyshhogo navchal'nogo zakladu». Pedagogichna osvita: teorija i praktyka. Psihologija. Pedagogika, 18, 50–55.

3. Kyrychenko, M. O. (2015). Struktura i zmist metodologii' naukovoogo upravlinnja navchal'nym zakladamy. Pisljadyplojna osvita v Ukraini, 1, 30–33.

4. Jaroshyn'ska, O. O. (2014). Osvitnij prostir vyshhogo navchal'nogo zakladu jak kontynuuum dlja proektuvannja osvith-

n'ogo seredovyshha profesijnoi' pidgotovky majbutnih fahivciv. Pedagogika formuvannja tvorchoi' osobystosti u vyshhij i zagal'noosvitnij shkolah, 35, 558–567.

5. Kalic'kyj, E.; Nychkalo, N. G., Zjazjun, I. A., Shherbak, O. I. (Eds.) et. al (2006). Formuvannja vidkrytoi' systemy profesijnoi' osvity jak umova i'i' samorozvytku. Kyiv: Nauk. svit, 237–242.

6. Sergejeva, L. M.; Kuz'menko, V. V. (Ed.) (2015). Instytucijne osvithnje seredovyshhe profesijnogo navchal'nogo zakladu. Herson: KVNZ «Herson'ska akademija neperervnoi' osvity», 112–117.

7. Bogucharova, O. I., Kuznjecov, P. O., Cheker, V. M. (2010). Proektuvannja osvithn'ogo informacijno zbagachenogo seredovyshha ta jogo psihologo-pedagogichne zabezpechennja. Issue 2. Lugansk: Vyd-vo LNU im. Tarasa Shevchenka, 305.

8. Zhuk, Ju. O. (2002). Systemni osoblyvosti osvithn'ogo seredovyshha jak ob'jektu informatyzacii'. Pisljadyplojna osvita v Ukraini, 2, 35–37.

9. Kuzheva, S. N. (2011). Upravlenie izmenenijami. Omsk: Izd-vo Om. gos. un-ta, 68.

10. Kwak, M. (2002). Maximizing Value through Diversification. MIT Sloan Management Review.

11. Aleksjejenko, T. F., Anishhenko, V. M., Ball, G. O. et. al; Kremen', V. G. (Ed.) (2010). Bila knyga nacional'noi' osvity Ukrainy. Kyiv: Inform. Systemy, 342.

12. Pryhodchenko, K. I. (2010). Harakterystyka riznobichnyh jakoste' osvithn'ogo seredovyshha. Issue. 2. Lugansk: Vyd-vo LNU im. Tarasa Shevchenka, 305.

Дата надходження рукопису 16.12.2015

Сергєєва Лариса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, кафедра державної служби і менеджменту освіти, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, вул. Січових Стрільців, 52-а, м. Київ, Україна, 04053
E-mail : lase2508@gmail.com

Кириченко Микола Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри державної служби і менеджменту освіти, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, вул. Січових Стрільців, 52-а, м. Київ, Україна, 04053
E-mail : kmumo@i.ua

УДК 378.011.31.796

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.59146

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

© Ю. А. Курнишев

У статті висвітлено результати теоретичного аналізу проблеми професійного саморозвитку вчителя фізичної культури. Визначено філософські, педагогічні, психологічні актуалітети у розв'язанні проблеми саморозвитку педагога. Доведено значущість саморозвитку особистості як особливого процесу соціальної активності індивіда. Доведено, що саморозвиток учителя фізичної культури є одним із найважливіших напрямів і способів зростання рівня його професійної компетентності

Ключові слова: саморозвиток, учитель фізичної культури, особистість, професійна компетентність

The article highlights the results of the theoretical analysis of the problem on professional self-development of a physical culture teacher. Philosophical, pedagogical, psychological actualities have been defined in solving the problem of a teacher's self-development. The importance of self-identity development has been proved as a special process of social activity of the individual. It is proved that at present self-development of a physical culture teacher is one of the key trends and ways to increase its level of professional competence

Keywords: self-development, physical culture teacher, identity, professional competence

1. Вступ

Фізична культура – це обов'язкова гуманітарна складова освіти, значущість якої проявляється в гармонізації духовних і фізичних сил, формуванні таких загальнолюдських цінностей, як фізичне і психічне здоров'я, фізична досконалість, безпека щоденної життєдіяльності. Викладання фізичної культури потребує не лише володіння професійними знаннями, вміннями і навичками, а й досконалої фізичної і технічної підготовленості, високого рівня професіоналізму. У зв'язку з цим, першочерговим завданням науковців, фахівців цієї галузі, тренерів, учителів фізкультури є розвиток системи фізичного виховання і спорту, пошук ефективних шляхів, форм, засобів, методів, методик фізичного виховання підростаючого покоління, а відтак і створення ефективної системи особистісно-професійного розвитку і саморозвитку вчителя фізкультури, оволодіння ним методами приведення своєї педагогічної і спортивної майстерності у відповідність до сучасних вимог суспільства.

2. Постановка проблеми

На сучасному етапі становлення інформаційно-технологічного суспільства, в якому пропагується теорія людського капіталу, особливої значущості набуває проблема визнання і вивчення саморозвитку особистості як особливого різновиду соціальної активності індивіда, пов'язаного, насамперед, зі змінами в системах взаємодії «викладач-студент», «учитель-учні». Саморозвиток учителя за таких умов стає одним із найважливіших напрямів і способів зростання рівня його професійної компетентності. Однак цей процес суперечить традиційній системі професійної освіти і педагогічним технологіям професійного навчання майбутніх фахівців, зокрема учителів фізичної культури.

3. Літературний огляд

Дослідження проблем саморозвитку майбутніх учителів фізкультури базуються на гуманістичній теорії самоактуалізації, основні положення якої обґрунтовані у працях А. Маслоу [1], К. Роджерса [2]. *Концепцію професійного саморозвитку дорослої людини під кутом зору єдності самоактуалізації і само-трансценденції розробив В. Франкл. Учений наголошував, що бути людиною – означає бути спрямованим не на себе, а на зовнішнє оточення [3].* Теорії професійно-особистісного розвитку педагогів сформульовано у працях Е. Зеєра [4], А. Реана [5] та ін.

4. Теоретичний аналіз проблеми професійного саморозвитку вчителя фізичної культури

Ідея саморозвитку і самореалізації особистості закладена в основу багатьох сучасних концепцій (А. Маслоу [1], К. Роджерс [2], В. Франкл [3], Е. Зеєр [4] та ін.). Як слушно зазначає А. Реан, означена ідея є центральною в царині гуманістичної психології. «Ціннісними є вже, власне, постійне прагнення людини до саморозвитку, її актуалізовані потреби в самовдосконаленні і самореалізації. Означені якості – це показник особистісної зрілості й водночас умова її досягнення. ... потреба у саморозвитку,

самоактуалізації – це джерело довголіття людини ... і не лише фізичного, але й соціального, особистісного» [4]. Незважаючи на те, що проблема саморозвитку особистості знаходилася у полі зору західних і вітчизняних вчених ще від середини ХХ століття, донині не створено цілісної психолого-педагогічної концепції розвитку особистості, яка б враховувала нові закономірності розвитку і модернізації національних освітніх систем, появу якісно інших вимог і способів професійної підготовки фахівців освітньої галузі, зокрема професійного саморозвитку учителів фізичної культури.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт», зазначено, що основними завданнями фізичної культури і спорту є «постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного і духовного розвитку населення тощо» [5]. У Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» основним завданням означено сприяння розвитку духовної і фізичної культури молоді [6].

На основі науково-теоретичного аналізу філософських і психологічних досліджень (Л. Виготський [7], Г. Костюк [8], О. Леонтьєв [9] та ін.) маємо підстави констатувати, що розвиток людини розглядається у двох площинах: як природний процес дорослішання і зростання, або надприродний – як накопичення життєвого досвіду чи діяльність спрямована на формування особистісних якостей.

Особистісний розвиток і саморозвиток представлені як психологічний механізм «людинотворення», що спричиняє суперечність між наявним і необхідним рівнями психосоціальної зрілості людини, яка є рушійною силою розвитку і «задає» енергію самовпливу в процесі будь-якої діяльності. Особистісне, людське значною мірою виявляється в суб'єктивних характеристиках людини, що визначають її здатність творчо діяти і продуктивно перетворювати світ і себе, здійснювати моральний вибір в житті і самостійно виробляти цілі власної діяльності, рефлексувати і регулювати свою поведінку, відповідати за наслідки своїх дій у природі і соціумі, коригувати їх завдяки особистісній рефлексії та морально-ціннісному прогнозуванню (І. Зязюн) [10].

У царині філософії розвиток розглядають як «саморух явища, яке визначається внутрішніми суперечностями і зовнішніми чинниками ...; незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів, а саморозвиток – як «розвиток, що відбувається силою внутрішніх причин, незалежно від зовнішніх чинників ...» [11].

Вивчення проблеми саморозвитку і професійного самовдосконалення педагога у науковій літературі й у практичній діяльності (О. Абдулліна [12], О. Власова [13], В. Орлов [14], М. Солдатенко [15] та ін.) показало, що багатьом педагогам притаманний низький рівень сформованості потреби у саморозвитку. Значна частина майбутніх учителів фізкультури недостатньо усвідомлює, що професійний саморозвиток – це шлях до творчості, самовираження, становлення неповторного індивідуально-творчого стилю власної професійної діяльності. Це явище пояснюється суперечністю між існуючою системою підготовки

вчителя, недостатньо зорієнтованою на формування у нього потреби в постійному професійному саморозвитку і специфікою вчительської професії, в сутності якої закладено необхідність «творення» себе і своїх вихованців, постійної творчої саморозвивальної освітньої діяльності.

Результати досліджень учених-педагогів і психологів свідчать, що процеси особистісного і професійного розвитку не слід розглядати відокремлено. Вони тісно пов'язані між собою і було б неправомірно намагатися їх досліджувати відокремлено чи протиставляти один одному. Так, зокрема, Є. Климов підкреслює, що особистісні якості й операційні можливості людини можна розглядати як внутрішні умови успішної професійної діяльності. На думку автора, аналіз професійного становлення особистості традиційно здійснюється в двох аспектах: процесуальному (як часова послідовність стадій) і структурно-діяльнісному (як цільова трансформація засобів і способів педагогічної діяльності) [16].

Психологічні передумови саморозвитку особистості викладені також у працях О. Запорожця [17], Ю. Кулюткіна [18] та ін., але, у зв'язку з тим, що особливості різновидів професійної діяльності вчителя фізкультури ще недостатньо вивчені, залишаються неконкретизованими психолого-педагогічні механізми професійного саморозвитку вчителя фізичної культури.

Потреба у саморозвитку не дана людині від природи, вона формується і стає провідною детермінантою свідомості та поведінки. Водночас, вона не є результатом оволодіння знаннями в галузі психології або педагогіки. Незважаючи на вплив різних чинників, ця потреба є результатом особливої соціокультурної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури як із оточуючими (учні, їхні батьки, колеги по роботі...), так і з самим собою. Така взаємодія мотивує найповніше розкриття тих задатків і здібностей педагога, які забезпечують адекватну суспільним потребам самореалізацію і самоствердження.

Вчені-педагоги (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Орлов та ін.) переконливо довели, що сучасна освітня парадигма – це багатоаспектний комплексний феномен, в якому традиційна освіта взаємодіє із інноваційною, що є теоретико-методологічним підґрунтям модернізації системи професійної підготовки вчителів на основі застосування аксіологічного, антропологічного, гуманістичного, креативного, акмеологічного, культурологічного технологічного, особистісно-розвивального, системного і синергетичного підходів у розвитку творчого потенціалу особистості. Відомий український вчений С. Гончаренко визначав самовиховання як «систематичну і свідому діяльність людини, спрямовану на відпрацювання в собі бажаних фізичних, розумових, моральних, естетичних якостей, позитивних рис волі й характеру, усунення негативних звичок», а саморозвиток – лише як «умову і результат самоосвіти, який інтегрує діяльність суб'єкта, спрямовану на «збирання», оформлення і розвиток своєї індивідуальності, свого характеру і здібностей» [19]. Отже, на під-

ставі висвітлених міркувань можемо стверджувати, що саморозвиток є результатом самовиховання, в якому конкретизується спрямованість особистості на розвиток власних професійно значущих якостей, умови, індивідуальна траєкторія розвитку і передбачуваний результат.

Усвідомлення значення саморозвитку в педагогічній діяльності дає можливість актуалізувати цей процес в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізкультури. Основними характеристиками саморозвитку майбутнього вчителя фізичної культури визначаємо такі: розуміння необхідної єдності культури мислення і фізичної культури; внутрішня творча свобода особистості; цілеспрямованість; самореалізація у вихованні фізично здорового і висококультурного молодого покоління.

Зважаючи на це, цілі фізичного виховання, сформульовані у нормативних документах, можна розглядати як освітні, виховні, розвивальні й оздоровчі, що спрямовані на забезпечення фізичного і психічного здоров'я, знань про основи здорового активного життя і діяльності, гармонійного розвитку особистості (формування готовності до праці та повсякденного життя, створення потреби в заняттях фізичною культурою) [20]. Все це, безумовно, накладає відбиток на професійний і особистісний саморозвиток вчителя фізкультури, зумовлює активізацію певної свідомої діяльності фахівця з розвитку своєї індивідуальності, передбачає пошук особистістю ідеалу, еталона в соціумі і культурі.

Саморозвиток в сучасних умовах має орієнтуватися на формування професійної гнучкості та мобільності і такого рівня професійної підготовки, який дозволив би адаптуватися до мінливих умов професійної діяльності вчителя фізичної культури, а також на створення умов для успішної самореалізації себе як особистості. Педагогіка досліджує процес саморозвитку в контексті самоосвіти, умови і засоби розвитку особистості, яка саморозвивається, технології саморозвитку, рівні розвитку різних психічних утворень, які з'являються в індивіда в процесі саморозвитку.

Теоретичний аналіз наукових джерел засвідчує, що розвиток і саморозвиток можна розглядати у контексті двох основних аспектів підходів. Відповідно до першого розвитку і саморозвиток – розглядаються як взаємопов'язані процеси удосконалення вчителя як особистості та фахівця. З позицій другого саморозвиток – це найвищий щабель і найбільш ефективний механізм розвитку й удосконалення особистості.

Аналіз досліджень із проблем розвитку і саморозвитку вчителя дозволив виділити найбільш істотні ознаки, що характеризують цей процес. Сучасна освітня ситуація об'єктивно вимагає від учителя усвідомлення необхідності власного професійного та особистісного саморозвитку. У зв'язку із зростанням інтелектуального потенціалу суспільства, розширенням сфери педагогічного впливу, до педагога пред'являються вимоги інтелектуального самозбагачення, самоосвіти і саморозвитку, щоб відповідати вимогам часу.

Таким чином, саморозвиток учителя фізичної культури доповнює, уточнює, поглиблює, розширює базу загальну і професійну освіту; компенсує недоліки базової освіти або є засобом її здобуття; сприяє формуванню індивідуального стилю професійної діяльності; допомагає осмисленню досвіду роботи інших і власної самостійної діяльності; є засобом професійної рефлексії та самовдосконалення.

Розвинена професійна культура особистості і педагогічна та спортивна майстерність учителя фізкультури є тим ідеалом, який стає метою саморозвитку і визначається професійними якостями, які надають своєрідності його спілкуванню з учнями, визначають індивідуальні особливості такого важливого показника як ґрунтовність і рівень сформованості професійної компетентності.

5. Результати дослідження

На основі аналізу досліджень із проблем саморозвитку майбутнього вчителя фізичної культури було отримано такі теоретичні результати. Професійно-особистісний саморозвиток майбутнього вчителя переважно більшістю дослідників розглядається як пріоритетна мета професійно-педагогічної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів. У вітчизняній педагогіці він розглядається як процес якісних, цілеспрямованих свідомих змін у їхній особистісній сфері і є невід'ємною умовою становлення суб'єктності учасників педагогічної взаємодії (викладача і студента).

Сутність професійно-особистісного саморозвитку найбільш повно розкривається у його функціях: цілеутворюючій (ціннісно-сислової орієнтації майбутнього вчителя, яка визначає гуманістичні цінності та ідеали, внутрішні смисли і мотивацію), рефлексивно-мотиваційній (спонукає до аналізу причинно-наслідкових зв'язків, стимулюючої самопізнання майбутнього вчителя, роботу над собою, пошук та особистісну оцінку власного життєвого і педагогічного досвіду), нормативній (підтримуючої рівновагу в системі діяльності викладача, що зменшує вплив дестабілізуючих факторів у педагогічному середовищі, зумовлює дотримання гуманних відносин, активну взаємодію, запускання механізмів саморозвитку).

6. Висновки

Отже, вивчення стану розробки наукової проблеми в педагогічній теорії і практиці засвідчило, що у професійній підготовці вчителів фізичної культури не приділяється достатня увага формуванню в них педагогічній спрямованості та мотивації на безперервний професійний саморозвиток особистості. Проблема саморозвитку особистості у практичній педагогічній діяльності ще не зайняла належного місця. Недостатньо вивчені зміст, форми і методи розвитку й саморозвитку особистості вчителя в умовах загальноосвітньої школи як основного середовища, в якому априорі мав би реалізуватися професійний потенціал учителя фізкультури; не обґрунтовані достатньою мірою умови, що забезпечують ефективність процесу професійного самовдосконалення і його вплив на

особистісно-професійне зростання вчителя. Означені питання окреслюють перспективи подальших дослідницьких розвідок.

Література

1. Маслоу, А. Психология личности [Текст] / А. Маслоу. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 304 с.
2. Роджерс, К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека [Текст] / К. Р. Роджерс. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
3. Франкл, В. Человек в поисках смысла [Текст] / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
4. Зеер, Э. Ф. Психология профессионального образования [Текст]: уч. пос. / Э. Ф. Зеер. – Москва – Воронеж, 2003. – 408 с.
5. Реан, А. А. Психология и педагогика [Текст] / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб.: Питер, 2002. – 432 с.
6. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. – Верховна Рада України; Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст. 80, 1994. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
7. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» [Електронний ресурс]. – Затверджено Указом Президента України від 1 вересня 1998 року № 963/98 (963/98), 1998. – Режим доступу: <http://www.lawua.info/bdata3/ukr3328/index.htm>
8. Выготский, Л. С. Психология развития человека [Текст] / Л. С. Выготский. – М.: Смисл: Эксмо, 2003. – 1135 с.
9. Костюк, Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості [Текст] / Г. С. Костюк; за ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
10. Леонтьев, А. Н. Проблемы развития психики [Текст] / А. Н. Леонтьев. – М.: Педагогика, 1972. – 573 с.
11. Зязюн, І. А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти [Текст]: монографія / І. А. Зязюн; за ред. І. А. Зязюна. – Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К.: «Віпол», 2000. – С. 11–57.
12. Абдуллина, О. А. Личность студента в процессе профессиональной подготовки [Текст] / О. А. Абдуллина // Высшее образование в России. – 1993. – № 3. – С. 165–170.
13. Власова, Е. А. Профессиональное саморазвитие будущих социальных педагогов [Текст]: монография / Е. А. Власова. – Балашов: Николаев, 2008. – 116 с.
14. Орлов, В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін [Текст]: монографія / В. Ф. Орлов; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
15. Солдатенко, М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності [Текст]: монографія / М. М. Солдатенко. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.
16. Климов, Е. А. Психология профессионального самоопределения [Текст] / Е. А. Климов. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1996. – 316 с.
17. Запорожец, А. В. Избранные психологические труды. Т. I [Текст] / А. В. Запорожец. – М.: Педагогика, 1986. – 320 с.
18. Кулюткин, Ю. Н. Изменяющийся мир и образование взрослых [Текст] / Ю. Н. Кулюткин // Проблемы непрерывного образования: педагогические кадры. – 1996. – № 6. – С. 5–7.
19. Гончаренко, С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник [Текст] / С. У. Гончаренко. – вид. 2-ге, доп. і вип. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
20. Матвеев, Л. П. Теория и методика физической культуры [Текст]: учебник / Л. П. Матвеев. – М.: ФиС, 1991. – 543 с.

References

1. Maslou, A. (1982). Psihologija lichnosti. Moscow: Izd-vo MGU, 304.
2. Rodzhers, K. R. (1994). Vzgljad na psihoterapiju. Stanovlenie cheloveka. Moscow: Izdatel'skaja gruppа «Progress», «Univers», 480.
3. Frankl, V. (1990). Chelovek v poiskah smysla. Moscow: Progress, 368.
4. Zeer, Je. F. (2003). Psihologija professional'nogo obrazovanija. Moscow – Voronezh, 408.
5. Rean, A. A., Bordovskaja, N. V., Rozum, S. I. (2002). Psihologija i pedagogika. Sankt-Peterburg: Piter, 432.
6. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kul'turu i sport» (1994). Verhovna Rada Ukrainy; Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy (VVR), 1994, № 14, st. 80. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
7. Cil'ova kompleksna programa «Fizyчне vyhovannya – zdorov'ja nacii» (1998). Zatverdzheno Ukazom Prezidenta Ukrainy vid 1 veresnja 1998 roku № 963/98 (963/98). Available at: <http://www.lawua.info/bdata3/ukr3328/index.htm>
8. Vygotskij, L. S. (2003). Psihologija razvitija cheloveka. Moscow: Smysl: Jeksmo, 1135.
9. Kostjuk, G. S.; Prokolijenko, L. M. (Ed.) (1989). Navchal'no-vyhovnyj proces i psihichnyj rozvytok osobystosti. Kyiv: Rad. shkola, 608.
10. Leont'ev, A. N. (1972). Problemy razvitija psihiki. Moscow: Pedagogika, 573.
11. Zjazjun, I. A.; Zjazjun, I. A. (Ed.) (2000). Intel'ektual'no tvorchyj rozvytok osobystosti v umovah neperervnoi' osvity. Neperervna profesijna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy. Kyiv: «Vipol», 11–57.
12. Abdullina, O. A. (1993). Lichnost' studenta v processe professional'noj podgotovki. Vyssee obrazovanie v Rossii, 3, 165–170.
13. Vlasova, E. A. (2008). Professional'noe samorazvitie budushih social'nyh pedagogov. Balashov: Nikolaev, 116.
14. Orlov, V. F.; Zjazjun, I. A. (Ed.) (2003). Profesijne stanovlennja vchyteliv mystec'kyh dyscyplin. Kyiv: Naukova dumka, 262.
15. Soldatenko, M. M. (2006). Teorija i praktyka samostijnoi' piznaval'noi' dijal'nosti. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M. P. Dragomanova, 198.
16. Klimov, E. A. (1996). Psihologija professional'nogo samoopredelenija. Rostov-na-Dony: Izd-vo «Feniks», 316.
17. Zaporozhec, A. V. (1986). Izbrannye psihologicheskie trudy. Vol. I. Moscow: Pedagogika, 320.
18. Kuljutkin, Ju. N. (1996). Izmenjajushhij mir i obrazovanie vzroslyh. Problemy nepreryvnogo obrazovanija: pedagogicheskie kadry, 6, 5–7.
19. Goncharenko, S. U. (2011). Ukrain's'kyj pedagogichnyj encyklopedychnyj slovnyk. Rovno: Volyn's'ki oberegy, 552.
20. Matveev, L. P. (1991). Teorija i metodika fizicheskoy kul'tury. Moscow: FiS, 543.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Орлов В. Ф.
Дата надходження рукопису 28.12.2015*

Курнишев Юрій Альбертович, викладач, кафедра фізичного виховання для природничих факультетів, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна, 58012
E-mail: kurnyshev@ukr.net

УДК 372.856

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.59149

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© М. Г. Савельєв

Самостійна освітня діяльність студентів вищих аграрних навчальних закладів є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки, спрямованої на формування їх як високоосвічених, конкурентоздатних на ринку праці фахівців агропромислового виробництва. Організація цієї діяльності є однією з найважливіших проблем навчально-методичної роботи вищого аграрного навчального закладу, оскільки вона є чинником сприяння підвищенню мотивації студентів до самостійного оволодіння професійними знаннями, розвитку їх творчої активності у процесі проектно-технологічної діяльності у позаурочний час

Ключові слова: проектно-технологічна діяльність, творча активність, студенти, самостійна робота, самоосвіта, досвід

Independent learning activities of the students of higher agricultural educational institutions are an integral part of the overall educational process aimed at training highly educated, competitive labor market specialist of agricultural production. It is one of the major problems of educational work of the higher agricultural educational institutions, because it is an assistance factor of motivation promotion of the students to independent acquisition of professional knowledge and development of their creative activity in the design and technological activities in out-of-school time

Keywords: design and technological activities, creative activity, students, independent work, self-education, experience